

Tėvų, brolių ir savo keliais

Pabaiga. Pradžia Nr. 125

**Augustinas Švenčionis,
buvęs politinis kalinys**

Dabar ten kapaviečių laukas, - tarptautinio memorialo vieta. Panaikinus lagerį, kapavietėje sovietų kariškiai buvo įrengę tankodromą. Kapų kauburėliai buvo sunaikinti, tačiau stepėje dar ir dabar liko keli metaliniai kryželiai. Čia kalėjusiems ir mirusiems lage-

ryje paminklus pastatė Vokietija, Vengrija, Lenkija, Prancūzija, Ukraina, Suomija, Italija. 2003 m. rugsėjo 9 d. Rumunijos prezidentas Spaske atidengė paminklą žuvusiems savo tautiečiams. Mūsų tautiečių paminklą pašventino 2004 m. gegužės 29 d. ekskursijos dalyvis kunigas Jonas Stankevičius. Tuo pačiu metu Spaske paminklą atidengė ir šventino Kazachija savo politiniams kaliniams, nukentėjusiems nuo komunistinio teroro. Paminklą pašventino kazachų šventikai mulos.

Gulago lagerių kalinių sukilimai vertė Sovietų sąjungos represines struktūras keisti darbo metodus. Jau 1954m. liepos mėn. pabaigoje buvo panaikintas ypatingųjų lagerių statusas, peržiūrimos politinių kalinių baudžiamosios bylos, trumpinamas bausmės laikas. Pradėta leisti iš lagerių į laisvę. Daugiausia tokie žmonės buvo siunčiami į tremtį. Kingyro lageris 1956m. buvo panaikintas. Netrukus buvo panaikintas ir Džeskazgano-Rudniko lageris. Kai likvidavo lagerį, barakuose dar ilgai gyveno atvykusių laisvųjų šachtininkų šeimos. Jos pakeitė kalinius ir dirbo šachtose, kol lagerio barakai pradėjo irti ir griūti. Įdubus žemės paviršiui virš kasyklų, įduboms stabdyti uždarytų kasyklų kameros buvo užpildytos vandeniu.

Ekskursijos metu Kazachstane sutikome daug dar ten gyvenančių lietuvių. Didžiausios lietuvių bendrijos yra Alma Atoje ir Karagandoje. Susitikimai buvo labai nuoširdūs ir draugiški. Mes raginame juos greičiau grįžti į Lietuvą, kol dar visiškai nenutautėjo. Su vyresniaisiais dar galima susišnekėti lietuviškai, tačiau į jų kalbą įsiterpia daug rusiškų žodžių. Jaunimas tarpusavyje daugiausiai bendrauja rusų kalba.

Buvusių Gulago vietų atminties įamžinimui Kazachstano teritorijoje labai daug energijos ir laiko skiria Vilniuje gyvenantys buvęs Žeskazgano lagerio politinis kalinys Antanas Seikalis ir architektas Algis Vyšniūnas. A.Seikalio brolis Povilas pirmąją sukilimo dieną žuvo Kingyro lageryje, o A.Vyšniūno abu tėvai kalėjo Balchašo lageryje. Todėl jie, pagerbdami žuvusiųjų atminimą, dažnai lankosi Kazachstane. Iš prigimties būdami labai gero būdo ir turėdami bendravimo su žmonėmis Dievo dovaną, nuvykę į Kazachiją nesunkiai suranda bendrą kalbą su vietinės valdžios atstovais, kurie neatsisako padėti įamžinant Gulago atmintinas vietas. Jų dėka pastatyti paminklai Kingyro, Spasko ir Balchašo lagerių kapavietėse. Ekskursijos metu A.Seikalis ir A.Vyšniūnas buvo mums pagrindiniai vadovai ir konsultantai. Baigiantis ekskursijos laikui, jie dar pasiliko Kazachstane ir nuvyko į Balchašą. Ten esančioje kapavietėje užkasti 253 lietuviai, buvę politiniai kaliniai. Jų atminimui, su vietinės valdžios pagalba, jie pastatė paminklą Balchaše.

Paminklus Kingyre ir Spaske ekskursijos metu šventino Kauno Gerojo Ganytojo parapijos klebonas kun. Jonas Stankevičius. Jis taip pat aukojo šv. Mišias Astanos ir Karagandos katalikų bažnyčiose už žuvusius Gulage tremtinius ir kalinius. Ekskursijos metu, nuoširdžiai su mumis bendravo Lietuvos ambasadorius Kazachstane Romualdas Visokavičius. Esame jam dėkingi.

Žlugus komunistiniam režimui, atgimimas vyko ir Kazachijos žemėje. Paskelbus 1991 m. nepriklausomybę, visuomenė vis drąsiau ėmė kelti viešumon komunistinio nusikaltimus. Gulago archyvais pirmiausia susidomėjo užsienio šalys, kurių piliečiai šiame krašte kalėjo. Tai paskatino ryžtingiau veikti ir vietos šviesuomenę ir politikus. Negalėjo likti nuošalyje ir Kazachijos aukščiausia valdžia. Respublikos prezidentas 1997 m. savo potvarkiu gegužės 31 dieną paskelbė Politinių represijų aukų atminimo dieną. Todėl ir mūsų ekskursija paminėjo ne tik Kingyro sukilimo 50-metį, bet ir šią kazachų atminimo dieną.

Mūsų tauta Kazachijos žemėje paliko labai skaudžius pėdsakus. Bepigu būtų, kad visa ta tragiška praeitis būtų tik istorija. Tačiau mūsų tauta patyrė triuškinantį totalitarizmo smūgį, labai daug prarado negrįžtamai. Mes šiandien tai labai juntame ir dar ilgai jausime.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
liūdi dėl Sibiro tremtinės, LLKS narės
Laimos
Rakauskaitės-Svilainienės
mirties ir reiškia gilią užuojautą
jos artimiesiems.

Nulenkime galvas lietuviško žodžio meistrai
Vincui Korsakui,
išvaikščiojusiam lietuvių golgotos kelius.
Vytautas Olšauskas, LLKS bendražygiai,
Vorkutos 8 ir 7 šachtų bendrakeleiviai, Alytaus, Druskininkų,
Marijampolės, Ukmergės, Panevėžio, Šiaulių, Kretingos,
Kauno, Veisiejų, Sedos ir Šilutės draugai ir vienminčiai